

УДК 070.41:004.738.5]:811.161.2'35

ДОТРИМАННЯ НОВИХ МОВНИХ НОРМ УКРАЇНСЬКИМИ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ МЕДІА (КОМП'ЮТЕРНИЙ АНАЛІЗ)

СТЕБЛИНА Наталія,

доктор політичних наук, професор, e-mail: n.steblyna@donnu.edu.ua.

БОРИЩУК Владислав,

здобувач освіти, e-mail: boryshchuk.v@donnu.edu.ua.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна.

Вступ. У травні 2024 року минув п'ятирічний перехідний період щодо впровадження нових норм українського правопису. Оскільки журналісти зобов'язані постійно удосконалювати свої мовні компетенції, було вирішено дослідити, наскільки провідні українські медіа (загальнонаціональні та регіональні) дотримуються нових мовних норм.

Актуальність і мета. Метою статті є аналіз українських онлайн-масмедіа щодо дотримання нових мовних норм чинної редакції правопису за допомогою комп'ютерного аналізу та виявити можливі порушення цих норм. Вбачаємо таку роботу актуальною, оскільки від рівня дотримання мовних норм популярними медіа може частково залежати й грамотність їхніх читачів, які запозичують як правильні, так і неправильні випадки вживання тих або інших слів та висловів. До того ж, в умовах повномасштабного вторгнення росії чистота української мови, її популяризація набуває додаткового значення.

Методологія. За допомогою комп'ютерних програм (мова Python) було завантажено та оброблено більше 7 тисяч новин із сайтів загальноукраїнських та регіональних медіа за червень 2024 року. Для виявлення дотримання чи порушення мовних норм розроблялися словники.

Результати. Дослідження показало, що онлайн-видання мають позитивну тенденцію щодо вживання оновлених мовних норм (порівняно із 2019 та 2021 роками), зокрема написання слів в єдиній затвердженій формі та використання фемінітивів, у журналістських текстах, водночас варіативне написання деяких слів залишається поза увагою журналістів. Також частково неоднакова ситуація у медіа з різними сферами розповсюдження: усеукраїнські інтернет-медіа більш схильні до впровадження мовних змін у своїх текстах щодо іншомовних компонентів та окремих слів, у той час як місцеві не так сильно поспішають з цим або уникають певних орфографічних норм.

Висновки. Дослідження допомогло виявити провідні тенденції щодо використання нового правопису та підтвердило можливість застосування комп'ютерного аналізу для подібних випадків. Щодо подальших досліджень, то вбачаємо потребу продовжувати моніторинг дотримання мовних норм, а також доповнювати його дослідженнями із використанням інших методик для глибшого розуміння рівня грамотності українських медіа та журналістів.

Ключові слова: *онлайн-журналістика, український правопис, мовна норма, комп'ютерний аналіз, компаративний аналіз, інтернет-видання.*

Вступ. У травні 2024 року минув п'ятирічний перехідний період щодо застосування оновлених норм українського правопису [11]. Дослідження дотримання онлайн-медіа норм нового правопису, які автори проводили у 2019 та 2021 роках, показали, що

сприйняття нових норм українськими інтернет-видання було дуже повільним. Тож ми вирішили повторити наше дослідження в кінці перехідного періоду, щоб з'ясувати, чи пришивидшилися зміни.

Актуальність дослідження. Більшість українців (68 %) читають та моніторять новини щодня [16], а, згідно з дослідженням ОПОРИ, найчастіше читають новини в соцмережах (73,4 %) та інтернет-ресурсах, зокрема онлайн-видання (59,7 %) [6]. Це лиш підтверджує важливість дотримання грамотності журналістів у медіапросторі, адже медіа мають широку аудиторію, яка читає їх матеріали та свідомо або підсвідомо запам'ятовує написання тих чи інших слів.

Моніторинги якості контенту українських медіа проводяться здебільшого професійними медіаорганізаціями, проте вони переважно здійснюються вручну, без застосування комп'ютерних програм. Також не всі методології моніторингів враховують якість використання мови. Хіба що у методології Інституту демократії імені Пилипа Орлика передбачено оцінювання стандарту «доступності», який включає у себе дотримання «стилістичної вправності та мовної грамотності» [8]. Тож вимірювання мовної грамотності онлайн-медіа із застосуванням комп'ютерного аналізу є важливим для розуміння якості сучасного цифрового медійного контенту.

Новації та варіації нового правопису проаналізували мовознавиці Т. Лещенко, Н.Бондар та М. Жовнір, які підкреслили важливість і значущість оновленої правописної системи, яка б відповідала сучасними викликам та розвитку української мови [15]. Науковиці Г. Проценко та Н. Стратулат дослідили особливості впровадження чинної редакції правопису як процес поширення мовних інновацій з боку держави [13]. Філологиня О. Бондаренко та М. Садимака зробили моніторинг окремих мовних норм у текстах інтернет-видань, де зазначили важливість грамотності журналістів [3] та підсумували, що «володіння правильним українським словом не тільки підвищує конкурентоздатність журналіста на ринку праці, а й дозволяє швидко поповнювати свої знання й ділитися ними з іншими» [3]. Про причини неграмотності журналістів, зокрема й невикористання Нового українського правопису, зазначають дослідниці О. Мельничук та О. Шийка [7]. Науковиця А. Мухіна здійснила аналіз новинних матеріалів одного з всеукраїнських онлайн-медіа, виділивши основні найбільш та найменш популярні мовні норми, яких дотримувалися журналісти, зазначивши, що їх застосування для професійних видань – «тривалий процес на який піде чимало часу та ресурсів» [9].

Сучасний стан функціонування фемінітивів у контексті журналістського дискурсу відстежив М. Бондаренко [2], а також О. Козачишина та А. Мосійчук. Вони провели моніторинг газетних новинних матеріалів, з'ясувавши важливість професійних медіа у популяризації фемінітивів [4].

Тож оскільки дослідження впливу чинної редакції правопису на медіа, де б використовувався великий обсяг даних, а також здійснювалися як комп'ютерний, так і компаративний аналізи дотримання мовних норм досі залишається поза аналітичними студіями у сфері філології та журналістики, це й обумовлює *наукову новизну* нашої праці.

Мета – проаналізувати українські онлайн-видання щодо використання оновлених мовних норм чинної редакції правопису за допомогою комп'ютерного аналізу та виявити основні тенденції у всеукраїнських та місцевих медіа.

Завдання дослідження: розробити алгоритм визначення дотримання норм старого та нового правописів у медіа; завантажити та обробити тексти українських інтернет-видань за місяць: червень 2024 р.; проінтерпретувати отримані дані та визначити ті мовні норми вже чинної редакції, які порушувалися найчастіше; з'ясувати основні тенденції використання Нового українського правопису у інтернет-видань різних типів: всеукраїнських та місцевих; порівняти отримані результати із попереднім дослідженням (2019, 2021 років) [12].

Методи дослідження. Для досягнення мети та завдань дослідження використано комп'ютерний (мова Python) та компаративний аналіз.

Матеріал дослідження – провідні українські інтернет-медіа різних типів: 1) всеукраїнські онлайн-видання «Українська правда» (умовне позначення – УП) та «Дзеркало тижня» (умовне позначення – ДТ) та 2) місцеві інтернет-медіа «Вільне радіо» (умовне позначення – ВР) та «Суспільне.Вінниця» (умовне позначення – СВ). Такий вибір масмедіа пов'язаний із тим, що вони входять до «білого списку» ІМІ [1] або внесені до «Мапи рекомендованих медіа» ІМІ та Детектор.медіа [5], є незалежними, публікують суспільно-політичний контент та мають високі показники дотримання професійних стандартів [10], а тому, можемо припустити, що теоретично медіа мають дбати про відповідність журналістських текстів оновленим нормам української мови.

Комп'ютерний аналіз здійснювався в такий спосіб:

- модулі requests, bs4 допомогли отримати всі тексти зі стрічок новин означених видань та прибрати html-теги (усього текстів: УП – 2419, ДТ – 3980, ВР – 500, СВ – 247 за червень 2024 р.);
- модуль re використовувався для того, щоб знайти збіги зі словниками старого та нового правописів, словники укладалися на основі найбільш вживаних у медіа слів та висловів; це дозволило отримати звіт про дотримання або порушення нових мовних норм для кожної із публікацій;
- також створено словник стоп-слів для того, щоб уникнути небажаних збігів (наприклад, «півень», «півонія» – разом із коректним написанням слів із *пів-*).

Компаративний аналіз журналістських текстів усеукраїнських та місцевих інтернет-видань, спираючись на найбільш уживані слова та вислови у них, здійснювався за такими критеріями у трьох групах:

1) написання слів без варіантів:

- написання іншомовних компонентів (*прес-*, *віце-*, *екс-* тощо), які пишуться з подальшим словом разом (чинний правопис) або через дефіс (старий правопис);
- написання слів із «*пів*» у значенні «половина» окремо (чинний) або через дефіс (старий);
- написання окремих слів (*проект*, *проекція*, *священник* (чинний) та *проект*, *проекція*, *священик* (старий));

2) варіативне написання слів:

- написання окремих слів через літеру *т* (*етер*, *катедра*, *міт* тощо) та через буквосполучення *ав* (*авдиторія*, *лауреат* тощо) (чинний) або через *ф* чи *ау* (старий);
- написання іменників із закінченням *-и* в родовому відмінку однини (*смерти*, *незалежності* (чинний)) або *-і* (*смерті*, *незалежності* (старий));
- написання назв сайтів та інтернет-сервісів українською (чинний) або англійською (старий);

3) утворення та використання фемінітивів:

- вживання фемінітивів на позначення посад та професій жінок.

Для кожного онлайн-видання фіксувалася кількість написань як за старою, так і за чинною редакцією правопису та порівнювалися результати за 2024 р. між всеукраїнськими та місцевими медіа. На основі результатів дослідження робився висновок, як змінилася ситуація у професійних інтернет-видань із дотриманням нових норм.

Результати й обговорення. На основі зафіксованих та оброблених даних, отриманих за допомогою комп'ютерного аналізу, проаналізуємо результати у 3 групах оновлених мовних норм чинної редакції правопису.

І. Написання слів без варіантів

1. *Написання іншомовних компонентів (прес-, віце-, екс- тощо).* Для аналізу цієї норми ми обрали найбільш популярні компоненти, які фіксувалися у журналістських текстах. Результати представлені у Таблиці 1.

Таблиця 1. Написання слів із першим іноземним компонентом через дефіс або разом

Варіанти написання	УП	ДТ	ВР	СВ
веб-	2	11	1	1
веб	8	41	6	5
віце-	13	32	7	8
віце	29	65	2	3
екс-	33	10	9	7
екс	82	132	11	10
медіа-	3	3	0	0
медіа	8	39	5	3
міні-	6	9	0	0
міні	4	4	3	4
прес-	61	30	8	7
прес	133	215	101	52
топ-	9	29	7	4
топ	6	8	5	2

Найбільше слів у всіх 4 онлайн-видання фіксувалися з іншомовним компонентом *прес*, адже часто медіа покликалися на певне джерело або подію, використовуючи слова *пресслужба*, *пресконференція*, *прессекретар*, *пресцентр*, *пресреліз*. Можемо простежити, що новий правопис значно переважає як і всеукраїнських (УП – 68,6 %, ДТ – 87,7 %), так і місцевих (ВР – 92,6 %, СВ – 88,1 %) інтернет-видань, однак перші все ж частіше послуговуються старим варіантом.

Наступний за популярністю слова з іншомовним компонентом *екс*. Із ним зафіксована велика різноманітність слів у текстах медіа, оскільки його приєднували до професій чи сфери діяльності людей, проте поширеними серед них були назви політичних посад: *експрезидент*, *ексміністр*, *ексдепутат*, *ексголова*, *експредставник*. У різних типах медіа ситуація відрізняється: якщо всеукраїнські значно частіше використовували нову чинну норму правопису (УП – 71,3 %, ДТ – 92,9 %), у той час як місцеві майже однаково використовували як новий (ВР – 55 %, СВ – 58,8 %), так і старий варіант.

Трійку популярних компонентів закриває *віце*. До переліку найбільш вживаних форм у всіх медіа потрапили такі слова як *віцепрезидент*, *віцепрем'єр*, *віцеміністр*, *віцеканслер*, що, як у випадку з *екс*, відносяться до політичної тематики. Чітко простежуємо тенденцію, що всеукраїнські онлайн-медіа частіше використовували новий правопис (УП – 69 %, ДТ – 67 %), проте місцеві видання навпаки послуговувалися старою нормою правопису (ВР – 77,2 %, СВ – 72,7 %).

Протилежна ситуація у різних виданнях з компонентом *міні*. Хоч нам вдалося зафіксувати невелику кількість слів, однак, спираючись на дані, можемо стверджувати, що всеукраїнські інтернет-видання рідше використовують новий правопис (УП – 40%, ДТ – 30,8%), у той час як місцеві інтернет-медіа не мали жодного випадку старого правопису, лише слова з чинною нормою.

Одностайність всіх онлайн-видань у вживанні нової форми іншомовних компонентів *веб* і *медіа*. Вона переважає як у всеукраїнських, так і місцевих інтернет-медіа. Водночас з компонентом *топ* ситуація в усіх медіа протилежна – це єдиний випадок, коли всі вони частіше використовували стару норму правопису. Це пов'язано з тим, що журналісти могли забути про виняток, який чітко прописаний в Новому

українському правописі – *топ* із числівниками не поєднувана [14], а в журналістських текстах часто використовуються такі слова як *топ-3, топ-5, топ-10, топ-20* тощо, що є орфографічною помилкою.

2. *Написання слів із «пів» у значенні «половина».* Зафіксовані випадки слів з числівником *пів* разом та окремо наведені у Таблиці 2.

Таблиця 2. *Написання слів із «пів» через дефіс або разом*

Варіанти написання	УП	ДТ	ВР	СВ
пів (разом)	5	22	2	3
пів (окремо)	25	57	18	12

Спираючись на отримані дані, констатуємо, що як у всеукраїнських, так і в місцевих онлайн-виданнях журналісти вживають чинну мовну норму правопису. Найчастіше з числівником *пів* траплялися слова з період часу – *пів дня, пів тижня, пів місяця, пів року* – або з кількістю – *пів сотні, пів тисячі, пів мільйона, пів мільярда*. Варто зауважити, що серед усіх медіа «Дзеркало тижня» все ж доволі часто використовує і старий варіант.

3. *Написання окремих слів.* Для аналізу цієї норми ми обрали 3 найпоширеніші слова, що фіксувалися в текстах медіа, – *проект, проєкція, священник* та їх старе написання *проект, проєкція, священник*. Результати представлені в Таблиці 3.

Таблиця 3. *Написання окремих слів*

Варіанти написання	УП	ДТ	ВР	СВ
проект	54	104	4	2
проект	142	492	209	42
проєкція	0	1	0	0
проєкція	0	2	1	0
священник	2	3	0	0
священник	8	12	1	3

Із наведеної таблиці можемо простежити, що найпопулярніше слово, яке траплялося у всіх медіатекстах – це *проект*. Така частота його слововживання пояснюється тим, що в новинах нерідко повідомляють про створення чи запуск нового проекту або реєструють чи ухвалюють новий законопроект. Підкреслимо, що попри перевагу використання чинної норми написання у всіх інтернет-видань, місцеві інтернет-видання мають лиш поодинокі випадки вживання *проект*, у той час як всеукраїнські все ж нерідко послуговуються старим варіантом (УП – 27,6%, ДТ – 17,5%). Зауважимо, як в «Українській правді», так і «Дзеркалі тижня» журналісти час від часу використовували одразу дві форми в одному ж матеріалі.

Українською рідко у журналістських текстах вживалися слова *священник* та *проєкція*, однак із отриманих даних можемо констатувати, що практично повністю переважає чинна редакція правопису як у всеукраїнських, так і місцевих видань.

II. Варіативне написання слів

1. *Написання окремих слів через літеру Т та через буквосполучення АВ або через Ф чи АУ.* Для аналізу цієї норми ми обрали 4 найпоширеніших слова, що фіксувалися в текстах інтернет-видань, – *аудієнція, аудиторія, ефір, міф* та паралельні нові форми *авдієнція, авдиторія, етер, міт*. Результати наведені в Таблиці 4.

Таблиця 4. Написання окремих слів через Т, АВ або через Ф, АУ

Варіанти написання	УП	ДТ	ВР	СВ
аудієнція	3	2	0	0
авдієнція	0	0	0	0
аудиторія	8	22	2	1
авдиторія	10	38	0	0
ефір	23	34	6	7
етер	22	24	2	1
міф	12	17	3	2
міт	2	1	0	0

Найчастіше у текстах медіа фіксувалося варіативне написання слова *ефір/етер*. Якщо всеукраїнські медіа використовують обидві форми, у той час як місцеві все ж притримуються одного варіанту *ефір*. Схожа ситуація із написанням слова *аудиторія/авдиторія*. Всеукраїнські онлайн-видання паралельно користуються обома формами, водночас місцеві медіа послуговуються варіантом *аудиторія*.

Спираючись на отримані дані, констатуємо, що такі слова як *авдієнція* та *міт* журналісти як всеукраїнських, так і місцевих медіа зовсім не вживаються у новинних матеріалах, що свідчить про те, що їм зручніше використовувати лише один, більш відомий та прийнятний для їхньої аудиторії варіант правопису *аудієнція* та *міф*.

2. *Написання іменників із закінченням -И або -І в родовому відмінку однини*. Для аналізу цієї норми ми обрали 3 популярних слова, що траплялися в текстах онлайн-медіа, – *гідності, незалежності, смерті* та паралельні нові форми *гідности, незалежности, смерти*. Результати наведені в Таблиці 5.

Таблиця 5. Написання слів (іменників III відміни в родовому відмінку) через И або через І

Варіанти написання	УП	ДТ	ВР	СВ
гідності	21	29	5	4
гідности	3	1	0	0
незалежності	34	41	3	2
незалежности	2	5	0	0
смерті	16	17	1	1
смерти	2	1	0	0

Якщо поглянути на оброблені дані, то можемо простежити чітку тенденцію – усі аналізовані онлайн-видання не використовують нову паралельну форму із закінченням *-и* у своїх матеріалах. Журналістам зручніше вживати одну єдину форму, оскільки вона, як із попередньою нормою, звичніша для українців.

3. *Написання назв сайтів, соцмереж та інтернет-сервісів*. Для аналізу цієї норми ми сформували список найпоширеніших сайтів та соцмереж, що писалися українською або англійською мовами. Результати наведені в Таблиці 6.

Таблиця 6. Написання назв сайтів та інтернет-сервісів

Варіанти написання	УП	ДТ	ВР	СВ
українською	101	113	43	4
англійською	437	572	108	423

Підкреслимо, що як для всеукраїнських, так і місцевих видань домінує англійське написання інтернет-ресурсів, що, як припускаємо, можна пояснити простішою орфографією, яка не вимагає знань з українського правопису щодо їх написання. Якщо розглядати лише українськомовні назви, то в українських онлайн-видань найбільш популярні згадки це *телеграм/телеграм-канал, твітер, фейсбук*, а в місцевих – *телеграм/телеграм-канал, ютуб та вайбер*. Варто зауважити, що журналісти при вживанні назв сайтів та соцмереж українською мовою рідко дотримуються правильних форм написання. Це свідчить про їх незнання, як правильно оформлювати мовні фрази, а тому й їхня аудиторія теж не запам'ятає нормативні варіанти, оскільки при читанні різних матеріалів простежується різне написання.

III. Утворення та використання фемінітивів

Найпозитивніша ситуація у онлайн-медіа склалася щодо вживання журналістами фемінітивів у своїх матеріалах при згадці жінок, їх посад, професій чи сфери діяльності. Результати представлені в Таблиці 7.

Таблиця 7. Вживання фемінітивів

Фемінітиви	УП	ДТ	ВР	СВ
всього	232	521	157	75
з них, із суфіксами:				
-к-	81	176	91	34
-иц-	147	309	54	24
-ин-	3	35	12	17
-ес-	1	1	0	0

Із отриманих даних, стверджуємо, що безумовно, як і всеукраїнські інтернет-видання, так і місцеві, досить часто вживають фемінітиви, що, припускаємо, напряду пов'язано зі зростанням ролі та впливу жінки у житті нашої держави в різних галузях. В «Українській правді» та «Дзеркалі тижня» частіше фіксувалися фемінітиви, що утворювалися за допомогою суфікса *-иц-* (*речниця, заступниця, начальниця, представниця, військовослужбовиця, дослідниця* тощо), у той час як у «Вільне Радіо» та «Суспільне.Вінниця» – із суфіксом *-к-* (*директорка, завідувачка, депутатка, організаторка, співачка, акторка, журналістка* тощо), а в усіх рідко зустрічалися форми із суфіксами *-ин-* та *-ес-*, що, скоріш за все, пов'язано з невеликою кількістю професій чи роду діяльності, від яких можна їх утворити в українській мові.

Цікавою тенденцією виявилось те, що найбільш популярними фемінітивами у текстах всеукраїнських інтернет-видань були слова з політичної сфери: *президентка, міністерка, речниця, депутатка, віцепрем'єрка, заступниця, начальниця*, у той час як в матеріалах місцевих інтернет-видань більше фіксувалися слова з соціальної, освітньої чи культурної сфери: *директорка, завідувачка, фахівчиня, спеціалістка, координаторка, організаторка, представниця, робітниця, психологиня, авторка, співачка*. Така різниця, припускаємо, може бути пов'язана з цільовою аудиторією медіа: всеукраїнські більше пишуть матеріалів про політично-економічний стан країни, а місцеві частіше публікують про події в сфері суспільства, освіти та культури.

Висновки та перспективи. Застосування онлайн-видань оновлених мовних норм українського правопису, які з 2019 по 2024 мали перехідний період для їх поступового впровадження, у цілому має позитивну тенденцію, однак не за всіма новими правилами та частково з різною ситуацією у всеукраїнських та місцевих медіа.

Для дослідження дотримання нових мовних норм у медіа було розроблено комп'ютерний алгоритм. Із допомогою модулів Python були завантажені та оброблені

тексти. Також створювалися словники на основі найбільш вживаних у медіа слів та словники стоп-слів. Комп'ютерний аналіз допоміг визначити написання іншомовних компонентів, слів із *пів*, написання окремих слів, варіативне написання слів, утворення та використання фемінітивів.

Отримані дані були проінтерпретовані й визначені мовні норми чинної редакції правопису, які порушувалися найчастіше: за однією формою – написання слів із окремими іноземними компонентами (*екс, віце та тон*), окремі порушення щодо написання слів із числівником *пів*; варіативне написання слів (*аудиторія/авдиторія, аудієнція/аудієнція, міф/міт, ефір/етер*), написання іменників III відміни із закінченням *-и* в Р.в. однини.

У написанні слів лише за однією формою медіа різних типів мали як схожі, так і відмінні тенденції. Усеукраїнські інтернет-видання послуговуються вже чинною нормою правопису зі всіма іншомовними компонентами, окрім *тон*, хоч і з деякими з них *прес, екс* та *віце* все ще трапляються за старими нормами написання. Місцеві онлайн-медіа вживають слова з новою нормою лише з частиною компонентів (*прес, міні, веб, медіа*), тоді як із іншими (*екс, віце та тон*) переважає старий варіант правопису. Щодо написання слів із числівником *пів* усі інтернет-видання послуговувалися новим стандартом орфографії, як і з окремими словами (*проект, проєкція, священник*), хоча іноді у текстах всеукраїнських видань траплялися випадки, коли в одному матеріалі журналісти використовували одразу як стару, так і нову норму.

Найменше журналісти як всеукраїнських, так і місцевих інтернет-медіа використовували у своїх текстах слова з варіативним написанням. Якщо «Українська правда» та «Дзеркало тижня» вживали з певними словами паралельні форми (*ефір/етер* та *аудиторія/авдиторія*), то «Вільне Радіо» та «Суспільне.Вінниця» практично зовсім не послуговувалися новими варіантами. Жодні з медій не використовували закінчення *-и* в іменниках III відміни в Р.в. однини, притримуючись однієї звичної форми на *-і*. Також журналісти надавали перевагу написанню назв сайтів, інтернет-ресурсів та соцмереж англійською мовою, що ускладнювало аналіз грамотності за цією нормою, а із зафіксованих українськомовних прикладів в основному журналісти оформлювали їх різною орфографією.

Позитивною тенденцією для всіх інтернет-видань було використання фемінітивів на позначення назв професій, посад чи сфери діяльності жінок при згадці у інформаційно-аналітичних матеріалах. Однак у різних медіа популярні різні слова: у всеукраїнських частіше фіксувалися фемінітиви, пов'язані з політичною чи економічною сферою, у той час як у місцевих – із соціально, освітньою чи культурною діяльністю.

Якщо порівняти результати нашого дослідження з аналізом за 2019 та 2021 роки [12], то можемо стверджувати, що ситуація щодо написання слів за одною формою значно покращилася, особливо написання іншомовних компонентів та окремих слів (*проект, священник*). Водночас незмінною залишається тенденція уникання вживання подвійних форм слів (окрім слів *аудиторія/авдиторія* та *ефір/етер*) та висока частота англійських назв інтернет-сайтів і соцмереж. Також стабільно зростає кількість вживання фемінітивів у текстах всеукраїнських медіа.

Отже, наше дослідження продемонструвало основні тенденції щодо впровадження вже чинної редакції українського правопису у журналістських текстах онлайн-видань після завершення перехідного періоду. З одного боку, за певними мовними нормами, зокрема написання слів без варіантів та вживання фемінітивів як всеукраїнські, такі і місцеві професійні медіа використовували у своїх матеріалах, а з іншого боку, варіативні форми слів досі залишаються поза увагою журналістів, які притримуються однієї звичної форми для своєї аудиторії, тим самим позбавляючи її сприйняти та запам'ятати нові норми української мови.

Вивчення та аналіз українських медіа щодо дотримання Нового українського правопису є досить актуальним, адже допоможе виявити основні мовні тенденції, сильні

та слабкі сторони грамотності медіа. Журналісти повинні постійно вдосконалювати свою мовну компетенцію, адже вони є першими, хто має бути гнучким до постійних змін у житті держави, зокрема у сфері мови, аби інформувати про це суспільство через їх впровадження у своїх матеріалах. Перспективи подальшого вивчення описаної проблеми вбачаємо у дослідженні мовної ситуації оновлених вже чинних норм у видань різних регіонів країни, удосконалення комп'ютерного аналізу для більш детального та глибокого вивчення не лише нових мовних стандартів, а й у цілому для визначення рівня грамотності українських інтернет-видань.

1. Білий список: 11 медіа, що стали найякіснішими. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/news/bilyj-spysok-11-media-shho-staly-najyakisnishymu-i60964> (дата звернення: 03.09.2024).

2. Бондаренко М. Фемінітиви в контексті сучасного журналістського дискурсу. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття* : матеріали міжн. наук.-теор. конф. молод. учених 20-21 кв. 2023 р. Харків : ХДАК. Ч. 1. 2023. С. 218-219. URL: http://195.20.96.242:5028/khkdkak-xmlui/bitstream/handle/123456789/2268/Бондаренко_Фемінітиви_c1-p1-2023_218.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 06.09.2024).

3. Бондаренко О., Садимака М. Новий український правопис у дії. *Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти*: Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 18-21. URL: <http://surl.li/nuqr1q> (дата звернення: 05.09.2024).

4. Козачишина О. Л., Мосійчук А. В. Фемінітиви у сучасному українському газетному дискурсі. *Science and Education a new Dimension (Philology)*. VIII(72), Issue 241. 2020. p. 26-30. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/05/Feminitives-in-Modern-Ukrainian-Newspaper-Discourse-O.-L.-Kozachyshyna-A.-V.-Mosiichuk.pdf> (дата звернення: 06.09.2024).

5. Мапа рекомендованих медіа. *Інститут масової інформації*. URL: <https://map.detector.media> (дата звернення: 03.09.2024).

6. Медіаспоживання українців: третій рік повномасштабної війни. *ОПОРА*. URL: <https://www.opora.ua.org/viyna/doslidzhennya-mediaspozhyvannya-ukrayinciv-tretyy-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-25292> (дата звернення: 06.09.2024).

7. Мельничук О. А., Шийка С. В. Порушення мовних норм у засобах масової інформації. *Актуальні питання розвитку сучасної науки та освіти (частина III)* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 16-17 січня 2021 року. Львів : Львівський науковий форум, 2021. С. 60-61. URL: <http://lviv-forum.inf.ua/save/2021/16-17.01.2021/частина%203.pdf#page=61> (дата звернення: 07.09.2024).

8. Методологія оцінювання якості контенту в регіональних друкованих та онлайн виданнях. Інститут демократії імені Пилипа Орлика. URL: <https://idpo.org.ua/wp-content/uploads/methodology-2023.pdf> (дата звернення: 07.09.2024).

9. Мухіна А. Стан впровадження змін українського правопису на прикладі інтернет-видання «Українська правда». *Лінгвокомп'ютерні дослідження* : зб. наук. праць. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2022. Вип. 15. С. 210-212. URL: <http://195.34.206.236/bitstream/123456789/2250/1/Лінгвокомп'ютерні%20дослідження%20.pdf#page=92> (дата звернення: 03.09.2024).

10. Новини під час війни. Аналіз професійних стандартів провідних онлайн-медіа в червні 2024 року. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/novynu-pid-chas-vijny-analiz-profesijnyh-standartiv-providnyh-onlajn-media-v-chervni-2024-roku-i62192> (дата звернення: 04.09.2024).

11. Питання українського правопису: постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2019-p#Text> (дата звернення: 02.09.2024).

12. Стеблина Н. О., Боришук В. В. Комп'ютерний аналіз вживання нових мовних норм в українських онлайн-ЗМІ. *Образ*. 2022. Вип. 2 (39). С. 98-106.

13. Стратулат Н. В., Проценко Г. П. Особливості впровадження нового українського правопису. *Мова і культура (Науковий журнал)*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2020. Вип. 22, Т. V (200) С.185-193. URL: <https://burago.com.ua/wp-content/uploads/2020/08/200.pdf#page=185> (дата звернення: 04.09.2024).

14. Український правопис / ред. Є. І. Мазніченко, В. Є. Македон, С. В. Шарабанова, І. Л. Яловнича. Київ : НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України». 2019. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Pravopys.2019/ukr.prapovyp-2019.pdf> (дата звернення: 07.09.2024).

15. Український правопис: новації та варіації : наочно-навчальний посібник / Лещенко Т. О., Бондар Н. В., Жовнір М. М. Полтава : УМСА, 2020. 40 с. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8d68bee9-fbef-4970-a847-7762090a65b5/content> (дата звернення: 05.09.2024).

16. Як часто українці перевіряють новини – опитування. *Дивогляд*. URL: <https://www.5.ua/dv/life/309405> (дата звернення: 06.09.2024).

1. White list: 11 media that have become the highest quality. Institute of mass information. URL: <https://imi.org.ua/news/bilyj-spysok-11-media-shho-staly-najyakisnishymy-i60964> (accessed 3 August 2024).

2. Bondarenko M. Femininity in the context of modern journalistic discourse. Culture and information society of the 21st century: materials of the international science and theory conf. young scientists 20-21 sq. 2023. Kharkiv: KhDAK. Part 1. 2023. P. 218-219. URL: http://195.20.96.242:5028/khkdk-xmlui/bitstream/handle/123456789/2268/Bondarenko_Feminitivy_c1-p1-2023_218.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed 6 August 2024).

3. Bondarenko O., Sadyrnika M. New Ukrainian spelling in action. Journalism education in Ukraine: world professional standards: Materials of the XVI All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Sumy: Sumy State University, 2020. P. 18-21. URL: <http://surl.li/nuqrq> (accessed 5 August 2024).

4. Kozachyshina O.L., Mosiychuk A.V. Feminities in modern Ukrainian newspaper discourse. Science and Education a new Dimension (Philology). VIII(72), Issue 241. 2020. p. 26-30. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/05/Feminitives-in-Modern-Ukrainian-Newspaper-Discourse-O.-L.-Kozachyshyna-A.-V.-Mosiichuk.pdf> (accessed 6 August 2024).

5. Map of recommended media. Institute of mass information. URL: <https://map.detector.media> (accessed 3 August 2024).

6. Ukrainians' media consumption: the third year of full-scale war. SUPPORT. URL: <https://www.oporua.org/viyna/doslidzhennya-mediaspozhyvannya-ukrayinciv-tretiy-rik-povnomashtabnoyivnyi-25292> (accessed 6 August 2024).

7. Melnychuk O. A., Shyika S. V. Violation of language norms in mass media. Actual issues of the development of modern science and education (part III): materials of the III International. science and practice conference, January 16-17, 2021. Lviv: Lviv Scientific Forum, 2021. P. 60-61. URL: <http://lvivforum.inf.ua/save/2021/16-17.01.2021/chastina%203.pdf#page=61> (accessed 7 August 2024).

8. Methodology for assessing the quality of content in regional printed and online publications. Pylyp Orlyk Institute for Democracy. URL: <https://idpo.org.ua/wp-content/uploads/methodology-2023.pdf> (accessed 7 September 2024).

9. Mukhina A. State of implementation of changes in Ukrainian spelling on the example of the online publication «Ukrainian Pravda». Linguistic and computer studies: coll. of science works Vinnytsia: DonNU named after Vasyl Stus, 2022. Vol. 15. P. 210-212. URL: <http://195.34.206.236/bitstream/123456789/2250/1/Lingvocomputer%20research%20.pdf#page=92> (accessed 3 August 2024).

10. News during the war. Analysis of professional standards of leading online media in June 2024. Institute of mass information. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/novyny-pid-chas-vijny-analiz-profesijnyh-standartiv-providnyh-onlajn-media-v-chervni-2024-roku-i62192> (accessed 4 August 2024).

11. The issue of Ukrainian spelling: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 05/22/2019 No. 437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2019-n#Text> (accessed 2 August 2024).

12. Steblyna N. O., Boryshchuk V. V. Computer analysis of the use of new language norms in Ukrainian online media. Image. 2022. Issue 2 (39). P. 98-106.

13. Stratulat N.V., Protsenko H.P. Peculiarities of the introduction of the new Ukrainian spelling. Language and culture (Scientific journal). Kyiv: Dmytro Burago Publishing House, 2020. Issue 22, Vol. V (200) P.185-193. URL: <https://burago.com.ua/wp-content/uploads/2020/08/200.pdf#page=185> (accessed 4 August 2024).

14. Ukrainian spelling / ed. E. I. Maznichenko, V. E. Makedon, S. V. Sharabanova, I. L. Yalovnycha. Kyiv: NVP «Naukova Dumka» Publishing House of the National Academy of Sciences of Ukraine. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Pravopys.2019/ukr.pravopys-2019.pdf> (accessed 7 August 2024).

15. Ukrainian spelling: innovations and variations: visual and educational guide / Leshchenko T. O., Bondar N. V., Zhovnir M. M. Poltava: UMSA, 2020. 40 p. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/>

server/api/core/bitstreams/8d68bee9-fbef-4970-a847-7762090a65b5/content (accessed 5 August 2024).

16. How often do Ukrainians check the news – survey. Spectatorship URL: <https://www.5.ua/dv/life/309405> (accessed 6 August 2024).

UDC 070.41:004.738.5]:811.161.2'35

COMPLIANCE WITH NEW LANGUAGE NORMS BY UKRAINIAN NATIONAL AND REGIONAL MEDIA (COMPUTER ANALYSIS)

Steblyna Nataliia, D.Sc. (Political Science), Professor, e-mail: n.steblyna@donnu.edu.ua.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0001-9799-9786>.

Boryshchuk Vladyslav, student, e-mail: boryshchuk.v@donnu.edu.ua.

ORCID – <https://orcid.org/0009-0002-3032-2820>

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsa, Ukraine.

Introduction. In May 2024, a five-year transition period for the introduction of new norms of Ukrainian spelling passed. Since journalists are obliged to constantly improve their language skills, it was decided to investigate the extent to which leading Ukrainian media (national and regional) adhere to the new language norms.

Relevance and purpose. The purpose of the article is to analyze the Ukrainian online mass media in terms of compliance with the new language norms of the current edition of spelling with the help of computer analysis and to identify possible violations of these norms. We consider such work to be relevant, since the media's readers literacy may partly depend on the level of compliance with language norms by popular media; the readers may borrow both correct and incorrect cases of using certain words and expressions. In addition, in the conditions of the full-scale invasion of Russia, the purity of the Ukrainian language and its popularization acquires additional importance.

Methodology. With the help of computer programs (Python language), more than 7 thousand news items from all-Ukrainian and regional media sites for June 2024 were downloaded and processed. Dictionaries were developed to detect compliance or violation of language norms.

The results. The study showed that online mass media have a positive tendency to use the updated language norms (compared to 2019 and 2021), in particular, writing words in a single approved form and using feminine forms, in journalistic texts, while variant spellings of some words remain out of the attention of journalists. The situation is also partly different in the media with different spheres of distribution: all-Ukrainian media are more inclined to introduce language changes in their texts regarding foreign language components and individual words, while local ones are not in such a hurry to do so or avoid certain orthographic norms.

Conclusions. The study helped identify leading trends in the use of the new spelling and confirmed the applicability of computer analysis to such cases. As for further research, we see the need to continue monitoring compliance with language norms, as well as to supplement it with research using other methods for a deeper understanding of the level of literacy of Ukrainian media and journalists.

Keywords: *online-journalism, Ukrainian orthography, language norm, computer analysis, comparative analysis, online publications.*

Стаття надійшла до редакції 30.09.2024 р.

Рекомендовано до видання 12.03.2025 р.